

število turistov. Španci se ob tem sprašujejo: čemu naj bi pri nas živeli drugače od tujih turistov? Nova buržoazija, ki se poraja v španskih mestih, hoče živeti po evropsko...

Poleg prizadevanja za zboljšanje življenjskih razmer, za kar se zavzemajo gospodarski krogi, pa kaže navesti še nekaj, kar tudi vpliva na špansko javno mnenje. General Franco in njegova družina so na oblasti že od leta 1936. Vse govori, da se poglavar španske države ne zanima več za državne zadeve tako, kot se je nekoč. Razpravljanje med ministri ga menda dolgočasi, čedalje bolj je indiferenten in še bolj neodločen, kot je bil poprej. Nujne zadeve odlaga in najraje čaka, naj z njimi opravi sam čas. Franco je namreč že v letih; letos mu teče 75. leto. Pravijo, da je lani prebil kar 184 dni na lovu in na oddihu. General Franco gleda drugače na svojo prihodnost kot njegovi sodelavci. Ti so spoznali, da se mora Španija, če hoče naprej, navezati na Evropo, pot do takega sodelovanja pa je demokratizacija. Zato španski vodilni ljudje čedalje bolj iščejo zveze v Parizu, Londonu, Rimu in Bonnu.

Če kdo, potem se teh razmer prav dobro zaveda katoliška cerkvena hierarhija. Cerkev počasi obrača zastavo: pomisliti je treba na prihodnost, ta pa ni na strani generala Franca! Že pred desetimi leti so se pojavile manjše skupine krščanskih demokratov, zlasti med Baski in Katalonci. Politični zgledi iz Italije so našli svoj odmev tudi na Pirenejskem polotoku. Tudi višja cerkvena hierarhija je potegnila v to smer; pri njej je čutiti »francoske ideje«, ki jih katoliška akcija izvaja tako, da zahteva večjo sindikalno svobodo in s tem možnost za razmah krščanskih sindikatov. Cerkev gleda naprej...

Če so ta in podobna sporočila iz Francove Španije resnična, potem nemara tudi ni zgrešeno sklepanje, da je osvobodilni val pljusnil tudi na Pirenejski polotok in da se v sami Španiji čedalje odločneje pojavljajo politične sile, ki utegnejo v sorazmerno kratkem času spodnesti tla generalu Francu in njegovemu režimu...

D. S.

ČETRTI AKT POHUJŠANJA. Po kratkem predihu je slovenska kultura vendarle spet doživela afero nacionalnega obsega; tokrat ni izbruhnila revialna kriza, ampak se je v idilični dolini šentflorjanski, kjer je postalo že zatohlo od napredka in urejenosti, prikazalo samo — Pohujšanje.

Za afero se moramo zahvaliti dejstvu, da smo že na samem njenem začetku pozabili na nekatere kulturne aksiome:

da je namreč v živem gledališkem življenju povsem normalno, če kaka predstava uspe in druga propade;

da se ta alternativa docela normalno zastavlja ostreje ob drznejšem avantgardizmu;

da se ob takšnem avantgardizmu popolnoma normalno ostreje ločijo duhovi in ostreje zastavijo kritična persa

in da vse to pomeni normalen pojav v živem kulturnem organizmu, pojav, ki lahko sprosti ustvarjalne energije in izčisti določena temeljna ustvarjalna spoznanja.

Vse to je seveda normalno vse dotlej, dokler ostane v normalnih okvirih resničnega pomena kulturnega dogodka, dokler njegovega pomena ne preraste,

ne uide iz meja argumentirane polemike in se ne izrodi v nekritični patos. To pa se je zgodilo ob Korunovem Pohujšanju in doživeli smo — afero.

Popolnoma naravno je drzno zastavljeno Pohujšanje izzvalo najostrejše ugovore in tudi pritrditve. Naravno bi po vsem tem bilo, da bi se obe strani spoprijeli v podrobni, premišljeni in argumentirani polemiki; verjetno bi v taki polemiki izbrusili ostrine in se približali relativni resnici o vrednotah oziroma nevrednotah sedanje uprizoritve. Toda zadeva Pohujšanje ni krenila po tej normalni kulturni poti. Zavzela je v primeri s pomenom predstave neustrezne, napihnjene dimenzije. Razpisali smo o Pohujšanju plebiscit med kulturno elito, referendum, ki je sicer ostal vseskozi na kulturni ravni, ki pa je bil odločno predimenzioniran in s svojo impresivno izpovednostjo ni mogel temeljiteje razčistiti nekaterih delikatnejših idejnih in estetskih vprašanj. Že globoko pod to ravni je Zlatoust v slabotnih verzih premaknil spor na privatno alternativo Vidmar-Korun, kakor da se gledalec ne bi mogel opredeliti tudi po svojem preudarku, v manj ekstremnih dimenzijah. Afera pa se je naposled razmahnila in dobila absurdne oblike v pismih bralcev v dnevniku Delo. Pisma so sicer lahko imenitna oblika javne kritične tribune in moralnega ter družbenega korektiva; toda samo tedaj, če so premišljena, zrela in prepričljiva. Pisma, kakršna so se ob Pohujšanju pojavila v Delu, pa so nasprotno pravcati zgled, kako se lahko neka demokratična in primerna oblika komuniciranja z javnostjo sprevrže v demagogijo in primitivizem. Duh, ki je zavel iz teh pisem, je bil namreč tako konservativen, nekritičen, netoleranten in provincialen, da ga je človek nehote identificiral kot tipično mentalito Cankarjevih Šentflorjancev. Nepoučeno sklicevanje na Cankarjeve citate (kaj vse je Cankar napisal, in kaj vse bi se lahko z njegovimi citati dokazalo), puhla terminologija, s katero so pisci branili Cankarja in ki jo je Cankar vse življenje od srca zaničeval, sklicevanje na Cankarja brez trohice Cankarjevega duha, sklicevanje na Vidmarja brez Vidmarjevega duha, rodoljubno in neumestno opominjanje na dvajsetletnico, navsezadnje pa javno priznanje, da nekateri izmed piscev Pohujšanja v Drami sploh niso videli (veliko vprašanje je, kako se je lahko za objavo takih pisem odločilo uredništvo) — vse to Cankarjevemu duhu diametralno nasprotno šentflorjansko pohujšanje je potisnilo upravičeno polemiko ob Korunovem Pohujšanju na nedostojno nizko raven govokarskega pamfleta.

(Pravzaprav je Cankar imel velikansko srečo, da v njegovih časih še niso poznali pismem bralcev; kaj vse bi se šele tedaj sesulo na njegovo glavo po Pohujšanju!)

Priložnost, da bi se kulturno porazgovorili o kulturnih nesporazumih, da bi normalno reagirali na kulturne pojave, je bila seveda na tej ravni pokopana. Bogatejši pa smo postali za novo afero.

P. s.: Cankarjeva soba na Rožniku kljub izpričani goreči privrženosti Cankarju še zlepa ne bo urejena. Tudi ljudske knjižnice ne bodo mogle kupovati Cankarjevih del. Izhajal pa bo še naprej list Horoskop — Družabni most s polnimi stolpci ostudnega kiča. Šentflorjanci bodo tudi poslej pred televizorji ploskali duhovitim odgovorom iz popevkologije (vsak odgovor 3000 din), kupovali za devize avtomobile, se vozili k weekendom ob morju in utrujenemu popotniku ob cesarski cesti puhali bencinske hlapce v žalostno povešene brke.

M. M.